

проф. д-р Александър Омарчевски
Катедра „Историческо богословие“ – Ръководител
Богословски факултет
СУ „Св. Климент Охридски“
1000 София, пл. „Света Неделя“ № 19
Регистриран в РАС на НАЦИД по чл. 26, ал. 2 от ЗРАСРБ под № 23046

FAX +3592 9872525
e-mail: omarchev@gmail.com
e-mail: omarchevski@theo.uni-sofia.bg
сл. tel. +3592 9890115/25

София, 31.08.2023 г.

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационно съчинение на тема:
**„ЯРОСЛАВ ПЕЛИКАН И ПЪТЯТ НА ИСТОРИКА КЪМ ЦЪРКВАТА
(чрез Преданието към Православието)“**
представено от задочен докторант ас. Теодор Асенов Аврамов
за присъждане на ОНС „доктор“ по 2.4. Религия и теология
(История на православното богословие през XX век)

Със заповед РД-38-350/10.07.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на научното жури, а от журито (прот. № 1/18.07.2023 г.) – за негов председател и рецензент по процедурата за публична защита на дисертацията на задочен докторант ас. Теодор Асенов Аврамов за присъждане на ОНС „доктор“ по 2.4. Религия и теология.

Теодор Асенов Аврамов е роден на 19.03.1994 г. в гр. София. Началното и средното си образование получава в гр. София – 134 СОУ „Димчо Дебелянов“ и 32 СОУ „Св. Климент Охридски“. През 2017 г. завършва висшето си образование в СУ „Св. Климент Охридски“ – Богословски факултет с бакалавърска степен, а през 2018 г. отново там получава магистърска степен по САБ (Съвременни аспекти на богословието) с магистърска теза: *Агатични аспекти в православното евхаристийно богословие на XX век*. Специализира в Солунския университет (Гърция – 2016), в манастира „Тезе“ (Франция – 2017), „Тезе“ Рига (Латвия – 2018) и Шато дьо Босе (Швейцария – 2018).

Със заповед на Ректора на СУ № РД 20-238/29.01.2020 г., изм. с № РД 20-2040/26.11.2020 г., е зачислен в редовна докторантура по 2.4.

Религия и теология, докторска програма по Теология (История на православното богословие през XX в.) в катедра „Историческо богословие“ на Богословския факултет при СУ, считано от 1.02.2020 г. с научен ръководител доц. д-р Павел Павлов. Със заповед № РД 20-1731/17.09.2021 г. редовната докторантура е трансформирана в задочна поради спечелен конкурс за асистент. Положил е изпитите от докторантския си минимум и е изпълнил другите ангажименти по своя Индивидуален план. В процеса на подготовката на неговата дисертация няма данни за допуснати нарушения. Няма основания за съмнение в плагиатство. На 14.06.2023 г. е отчислен с право на защита.

През 2021 г. печели конкурс за редовен асистент в Софийски университет – Богословски факултет, направление 2.4 Религия и теология (Историческо богословие). Като редовен асистент води упражненията към дисциплините, влизащи в катедра Историческо богословие. Ас. Теодор Аврамов е натрупал богат опит и ерудиция като преподавател по различни дисциплини от историческото богословие.

Представеният за рецензия дисертационен труд съдържа 284 (VII+277) страници и има следната структура: Предговор, Увод, три глави, Заключение, Декларация за оригиналност, Използвани извори и литература и Приложения.

Запознах се в детайли с текста на представената дисертация. Изразявам своето задоволство от постигнатото от докторанта в етапа на финализирането на текста на труда. В представения за рецензия текст са отстранени забелязаните при вътрешната защита недостатъци, посочени от колегията в катедрата. В този си вид трудът разкрива безспорните си достойнства.

Както сочи темата на дисертацията, основен проблем за изследване е жизненият път и творчеството на един от големите и общопризнати богослови на XX в. – Ярослав Пеликан (1923–2006). Аврамов представя в

детайли факти от биографията на разглеждания автор и прави панорамен обзор на неговата богата научна продукция в хронологичен наратив. Избраната от докторанта методология дава възможност за представяне в широта на историческия контекст на епохата, както и за запознаване на читателя с личностите, оказали влияние в израстването на Пеликан в богословието и дългия му път в прехода към приемане на Православието в края на живота му. Общото ми впечатление е, че кандидатът се е справил успешно с нелеката задача, която си е поставил. Текстът е четивен, информативен, написан е грамотно и на добър български език. Анализът е коректен. Цитатите са уместно поставени и илюстрират точно замисъла на автора. Ще се опитам в сbitа форма да представя този иначе богат на съдържание текст. Трябва да отбележа, че предложените твърдения и изводи в текста са добре аргументирани.

В **Предговора** Аврамов детайлно излага мотивите, довели го до избора на темата, и изказва благодарности на всички, от които е получил помощ при разработването на своята дисертация.

В **Увода**, авторът прави една сbitа ретроспекция на развитието на богословието през XX в., като се опитва да позиционира личността на Ярослав Пеликан в рамките на това развитие и да проследи пътя му към Православието. Това, според автора е и целта на изследването. След това са изложени и актуалността, задачите, хронологичните граници, обекта, предмета, методологията, включваща просопографско проучване, синхронен и диахронен анализ. Като вътрешна подточка е обособено описанието на историческия контекст. Също такава е и тази, посветена на състоянието на изследването – задължителен елемент при подобен вид научни разработки. От направения обзор е видно, че изследванията, посветени на Ярослав Пеликан, съвсем не са много и са по-скоро с ограничен обхват, което прави дисертацията актуална и приносна.

В Глава първа, озаглавена „Ученикът“, в осем подточки Аврамов се спира на въпроси от ранните години в живота на Пеликан. Роден е в Акрон, Охайо, в семейство на словаци, а баща му е лутерански пастор. Разгледан е неговият произход, първоначално и средно образование и паралелното му следване в семинария и университета в Чикаго, в които се дипломира едновременно на 22-годишна възраст. След това се занимава с изследвания върху Мартин Лутер и преподава в лутеранска семинария. Преподавателската му дейност в Чикагския университет води до формиране на някои елементи от неговия светоглед. Подчертан е неговият постепенен преход от тясно конфесионалното богословие към историята на учението на Църквата. Като формиращ фактор в това отношение е посочено в детайли влиянието на такива личности като прот. Георги Флоровски и Адолф фон Харнак.

Втора глава е под надслов „Учителят“. В нея авторът в пет подточки разглежда частта от биографията му, свързана с Йейлския университет (1962–1996) и постепенното преориентиране на Пеликан от богословието към църковната история. Обърнато е внимание на някои негови изследвания, в които вече личи трайният му интерес към християнския Изток. Венец на този процес обаче се явява неговият капитален труд „The Christian Tradition“ (1971–1990) в пет големи тома. В него вече ясно личи афинитета на Пеликан към историческото богословие. Аврамов подхожда с подobaващото внимание и респект към този *magnit opus* на Пеликан, най-вече в частите свързани с Източното православие. Тук той разкрива назряващия в съзнанието му бъдещ обрат, който е обусловен до голяма степен с работата му върху църковното Предание. В края на главата е обърнато внимание и върху документите от кореспонденцията на Пеликан с Алберт Аутлер и прот. Георги Флоровски, намерени в архивите на Южния Методистки Университет и Принстън.

В Трета глава, озаглавена „Православният“, Аврамов в четири подточки разглежда последните години от живота на Пеликан (след 1989 г.), когато излиза петият, последен том на *The Christian Tradition*. В този период завършва процеса на преориентирането му към църковната история. Това е и един плодотворен за него период, в който той издава редица книги публикации, свързани като цяло с историята на християнството. Важно място сред тях заема и вторият му *magnus opus* *Credo. Creeds and Confessions of Faith in the Christian Tradition* (2003). След пенсионирането си Пеликан продължава активно своята изследователска работа, като заема и някои престижни позиции в академичната сфера.

Паралелно с това протича и процесът на оформянето на убеждението му да направи, тласкан от силата и идеите и вярата си, може би най-радикалната стъпка в живота си като християнин – да бъде приет в пълно светотайнствено общение с Православната Църква заедно със съпругата си. Те двамата стават енориаши на храма „Св. Три Светители“ в семинарията „Св. Владимир“, а Пеликан е избран за настоятел. Според Аврамов, водещият мотив за обръщането му е срещата с Изтока, най-вече посредством контактите му с прот. Георги Флоровски. С това е сложен последният щрих на едно дълго продължило пътешествие.

В **Заключението** Аврамов прави обобщение на постигнатите резултати по всяка от поставените в увода задачи.

В края на текста като **Приложения** са включени Сбита биография на Пеликан, Пълна негова библиография и Библиография за него.

В **Използвани извори и литература** са включени общо 156 заглавия на извори и съвременни изследвания по различни аспекти на разглеждания проблем на няколко езика. Критичният апарат включва 680 бележки под линия.

Има останали минимален брой печатни грешки, които би било добре да бъдат отстранени преди отпечатването на труда, което убедено

препоръчвам. Като цяло текстът е четивен, аналитичен, написан на добър български език.

Ас. Теодор Аврамов натрупа богат опит като преподавател по различни дисциплини от историческото богословие. Това е видно и от текста на представения труд, който има много достойнства. Съдържанието му е много добър атестат за автора и има всички предпоставки да бъде успешно защитен. Умело изложения наратив в основния текст, както и особено ценната информация, съдържаща се в приложенията, представляват принос в родната църковна историография. В този смисъл трудът напълно покрива изискванията за докторска дисертация.

Авторефератът е изготвен коректно и съобразно правилата, като точно отразява съдържанието на изследването. В него са посочени 5 научни приноса, които приемам за обективни. Приложени са и три публикации по темата на дисертацията, без да са части от нея.

Нямам общи публикации и проекти с Аврамов, както и друг вид конфликт на интереси според закона.

В заключение изразявам общото си задоволство от свършената от ас. Теодор Асенов Аврамов работа и смятам, че се е справил успешно с поставените му задачи.

С оглед всичко гореизложено, убедено гласувам „за“ и призовавам останалите членове на почитаемото научно жури да подкрепят труда на Теодор Асенов Аврамов, като му присъдят Образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.4. Религия и теология (История на православното богословие през XX в.).

.....

(проф. д-р Ал. Омарчевски)